

บทที่ ๔

หลักการสอนของศาสนาเซนในคัมภีร์พุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท

๑. ความเชื่อในเรื่องการเกิดใหม่

ในบทที่ ๒ ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ได้กล่าวถึงความเชื่อเกี่ยวกับการเวียนว่ายตายเกิดของชีวิตที่ยังมีกิเลสของศาสนาเซนมาแล้ว บันทึกในคัมภีร์พุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทได้แสดงความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องนี้ของศาสนาเซนไว้

มีคำสอนของนิครนถ์ นาฏบุตรว่า "คุณนิครนถ์ทั้งหลายผู้เจริญ บำปกรรมที่พวกท่านทำแล้วในกาลก่อนมีอยู่ พวกท่านทั้งหลายจงสละบาปกรรมนั้นเสียด้วยปฏิบัติทาน ทำได้ยากลำบากนี้"^๑

แสดงว่า ศาสนาเซนเชื่อว่า ตัวการ ที่ทำให้บุคคลมาเกิดใหม่หรือเวียนว่ายตายเกิดนั้นคือกรรม โดยเฉพาะกรรมชั่วนั้น นิครนถ์ นาฏบุตรผู้เป็นศาสดาทรงยืนยันว่ามีคิดตัวมนุษย์มาทุกคน เพราะความเชื่อเช่นนี้ พวกนิครนถ์หรือนักบวชเซนจึงต้องพยายามอย่างแรงกล้าที่จะขจัดกรรมเก่าที่เป็นความชั่วให้หมดไป กรรมเก่าที่กล่าวถึงหมายถึงกรรมที่ติดตัวมาแต่ชาติก่อน แสดงว่าศาสนาเซนมีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องการเคยเกิดมาแล้วในชาติก่อน และการที่จะไปบังเกิดใหม่ในชาติหน้า

เกี่ยวกับการไปเกิดใหม่นั้น หากบุคคลผู้นั้นกระทำความดีไว้ในชาตินี้ ก็มีสวรรค์เป็นเครื่องตอบแทน โดยเฉพาะนักบวชเซนที่ทำการทรมานตนเพื่อขจัดกรรมเก่านั้น หากต้องเสียชีวิตลงในขณะที่ทรมานตน ก็จะได้ไปเกิดเป็นเทวดาชื่อ "มโนสัจว์" แสดงว่านักบวชเซนที่ทรมานตนเหล่านั้น จะได้รับผลตอบแทนคือความสิ้นกรรมเก่า ซึ่งถือว่าเป็นการสละความทุกข์ได้ และหากการกระทำเช่นนั้นส่งผลให้เสียชีวิต ยังมีความเป็นเทวดาตอบแทนให้อีกทางหนึ่ง การเป็นเทวดาชื่อมโนสัจว์นี้ สาวกของนิครนถ์ นาฏบุตร เป็นผู้ยืนยัน

^๑พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง (๒๕๑๔) เล่ม ๑๒, พระสุตตันตปิฎก

มูลกนิบาต: อุมุทกชกขินนสูตร ข้อ ๒๑๘ หน้า ๑๔๓-๑๔๔

ต่อพระพุทธเจ้าว่า "ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ทเวคาชื่อว่ามโนสัทว์มีอยู่"^๑

การเกิดในสวรรค์เป็นทเวคาชั้นมโนสัทว์นั้น ศาสนาเซนได้ให้เหตุผลไว้ว่า เป็นผลมาจาก "การที่นักบวชเหล่านั้นมีใจเกาะเกี่ยวอยู่กับความเป็นทเวคาจำพวกนั้น"^๒ คือในขณะที่ทรมานร่างกายหรือบำเพ็ญตบะนั้น พวกนักบวชเซนเหล่านั้นรู้ดีว่า การกระทำของพวกเขาเป็นการฉีกรวมชาติ สิ่งนี้อาจจะเป็นสาเหตุให้เสียชีวิตได้ จึงตั้งความหวังไว้ในกาเกิดเป็นทเวคา เมื่อเสียชีวิตจริง ๆ จึงได้ไปเกิดเป็นทเวคาจำพวกนั้น

เกี่ยวกับเรื่องการเกิดใหม่ของศาสนาเซน ถึงแม้คัมภีร์พุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทจะบันทึกไว้เพียงสั้น ๆ ก็ตาม แต่เป็นการยืนยันความเชื่อในเรื่องการเวียนว่ายตายเกิดของศาสนาเซนได้ดี

๒. ชีวะ

ในคัมภีร์พุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท มีการกล่าวถึงคำสอนเรื่องชีวะของศาสนาเซนไว้ แต่พุทธศาสนาไม่เรียกว่าชีวะ แต่เรียกชีวะว่าสัทว์ สิ่งมีชีวิต หรือบางแห่งก็หมายถึงตัวบุคคลเอง ฉะนั้น จึงพอจะจัดลำดับคำสอนของศาสนาเซนเกี่ยวกับเรื่องนี้ได้ดังต่อไปนี้

ประการแรก ความเป็นตัวตนของชีวะที่เป็นตัวบุคคล ในเรื่องนี้ สัจจนิกรนตฺ์ ซึ่งเป็นสาวกสำคัญคนหนึ่งของนิครนตฺ์ นามบุตฺร ได้ให้เหตุผลแก่พระพุทธเจ้าไว้ว่า "ปฐิมบุคคลนี้ มีรูปเป็นตน มีเวทนาเป็นตน มีสัญญาเป็นตน มีสังขารเป็นตน มีวิญญาณเป็นตน ครีงอยู่ในรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ จึงประสมมูลและมาป"^๓

^๑พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง (๒๕๑๔) เล่ม ๑๒, พระสุตตันตปิฎก

มูลปฉณสก: ฐ"ทุกขักรัชนธสุตฺร ข้อ ๒๑๔ หน้า ๑๔๗

^๒อุปาสิสุตฺตวชฺฌณา ใน ปปญฺจสุตฺตนิยา นาม มชกัณนิยาฎฐกถาย คติโยภาโค. หน้า ๔๓.

^๓พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง (๒๕๑๔) เล่ม ๑๒, พระสุตตันตปิฎก

มูลปฉณสก: มหาสัจจกถสุตฺร ข้อ ๔๒๔ หน้า ๓๗๕.

แสดงว่า องค์ประกอบของชีวิตที่หมายถึงตัวบุคคลนั้น ศาสนาเซนกล่าวถึง ส่วนประกอบแห่งภาวะเป็นตัวตนของบุคคล โดยมีความเชื่อเช่นเดียวกับพุทธศาสนา คือ บุคคลประกอบด้วยส่วนสำคัญ ๕ ประการ ซึ่งทางพุทธศาสนาเรียกว่าเบญจขันธ์ ได้แก่ รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ แต่ความแตกต่างในความเชื่อเกี่ยวกับองค์ประกอบของบุคคลมีอยู่ ศาสนาพุทธถือว่าแต่ละส่วนที่ประกอบขึ้นเป็นตัวตนของบุคคลเหล่านั้น เป็นอนัตตา คือไม่ได้เป็นตัวตนของผู้เป็นเจ้าของอย่างแท้จริงเลย แต่ศาสนาเซนถือว่าส่วนประกอบเหล่านั้นเป็นตัวตนอย่างแท้จริง รูปร่างที่สามารถมองเห็นด้วยตาที่มีความเป็นตัวตนจริง ๆ ไม่ใช่สิ่งสมมุติ เป็นร่างที่บุคคลผู้เป็นเจ้าของจะสามารถจะบังคับให้เป็นไปในลักษณะต่าง ๆ ความเป็นตัวของบุคคลมีความสมบูรณ์แบบ มีการกระทำต่าง ๆ มีประสาทรับรู้การสัมผัสต่าง ๆ เวทนาจึงความรู้สึกที่ได้รับจากการสัมผัสของประสาทนั้น ศาสนาเซนถือว่ามีความเป็นตัวตนอีกแบบหนึ่ง คือสามารถบังคับบอกได้ว่าในแต่ละบุคคลมีความรู้สึกอย่างไร ในขณะที่ประสาทสัมผัสกับสิ่งต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นวัตถุหรืออารมณ์ สัญญาคือการจำได้ ก็มีความเป็นตัวตนอย่างแท้จริง เพราะมีความสามารถในการรับรู้ คือจำได้ว่ามีเวทนาชนิดไหนในอารมณ์ อันเป็นลักษณะอย่างหนึ่งของชีวิต สังขารคือการปรุงแต่งหรือสิ่งที่มาปรุงแต่งนั้น ก็มีความสามารถที่จะปรุงแต่งองค์ประกอบต่าง ๆ ที่ประกอบขึ้นเป็นตัวตนของบุคคลอย่างแท้จริง ไม่ใช่เป็นเพียงการสมมุติให้เป็นไปในลักษณะต่าง ๆ วิญญาณคือความรู้สึกตัวอย่างสมบูรณ์ มีคุณสมบัติในการควบคุมร่างกายและส่วนอื่น ๆ ทุกอย่าง

สรุปได้ว่าศาสนาเซนถือส่วนประกอบต่าง ๆ ของบุคคลว่ามีความเป็นตัวตนอย่างแท้จริงของบุคคล เพราะมีความเชื่อตามคำกล่าวของสัจจนิกนิครนถ์ตามที่กล่าวมาข้างต้น

ศาสนาเซนไม่มีการแยกส่วนสำคัญของบุคคลออกเหมือนศาสนาพุทธ เหตุที่กล่าวถึงเรื่องเบญจขันธ์นั้น เข้าใจว่าเป็นวิธีที่กลางแนวความคิดของศาสนาเซน โดยอาศัยคำสอนของศาสนาพุทธเป็นที่ตั้ง

ประการที่ ๒ ข้อปฏิบัติหรือข้อห้ามของศาสนาเช่นเกี่ยวกับชีวิต นอกจากจะกล่าวถึงชีวิตที่เป็นบุคคลและส่วนประกอบต่าง ๆ ของบุคคลแล้ว ในเรื่องเกี่ยวกับสิ่งที่มีชีวิตอย่างอื่น โดยเฉพาะเรื่องสัตว์ ศาสนาเช่นมีข้อบัญญัติอย่างเคร่งครัดในการที่จะไม่ให้ชนศาสนิกทำลาย ทั้งจะโดยเจตนาหรือไม่ก็ตาม มีข้อความบางตอนระบุว่า "นิครนถ์ในโลกนี้เป็นอาพาธ มีไข้หนัก ห้ามน้ำเย็น คั้นแต่น้ำร้อน เมื่อเขาไม่ได้น้ำร้อน จะต้องตาย"^๑ แสดงว่าในบางครั้งพวกนักบวชเช่นจะยอมเสียชีวิตเสียเองแต่ไม่ยอมทำลายสิ่งที่มีชีวิตอื่น ๆ เช่น การที่พวกนักบวชเช่นไม่ยอมใช้น้ำเย็น ไม่ว่าจะเป็นการคั้นหรือเพื่อประโยชน์อย่างอื่น แม้กระทั่งการนำมดอากาศเจ็บป่วย พวกเขาจะไม่ใช้น้ำเย็นโดยเด็ดขาด เพราะพวกเขาถือว่าในน้ำเย็นมีสิ่งที่มีชีวิตเจือปนอยู่มาก การคั้นหรือใช้น้ำเย็นเท่ากับเป็นการทำลายสิ่งที่มีชีวิต

การยอมเสียชีวิตโดยไม่ยอมแม้กระทั่งการคั้นหรือการใช้น้ำเย็น ที่เกิดจากการตั้งใจจริงในการไม่ทำลายสิ่งที่มีชีวิต เป็นการเน้นความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องชีวิตของศาสนา เช่นอย่างมากทีเดียว ถึงแม้ว่าพุทธศาสนาจะไม่เห็นด้วยกับความคิดนี้ แต่นักบวชเช่นก็ยังไม่ยอมเปลี่ยนแปลงความเชื่อถือและการปฏิบัติอันนี้ เกี่ยวกับเรื่องชีวิต หลักอหิงสา คือการไม่เบียดเบียนและทำลายสัตว์อื่น ยังเป็นหลักสำคัญที่นักบวชเช่นจะต้องปฏิบัติให้ได้ และนับเป็นหัวใจแห่งการปฏิบัติทั้งปวงทีเดียว

มีความค่อนหนึ่งที่ พระพุทธเจ้าตรัสถามสาวกคนสำคัญคนหนึ่งของนิครนถ์ นานฎบุตร ว่า

นิครนถ์ในโลกนี้ พึงเป็นผู้สำรวมด้วยการสังวรโดยส่วน ๔ คือ ห้าม น้ำทั้งปวง ประกอบด้วยการห้ามบาปทั้งปวง ถ้าจับบาปด้วยการห้ามบาป อันการห้ามบาปทั้งปวงถูกต้องแล้ว เมื่อเขาก้าวไป ถอย กลับยอมถึงการฆ่าสัตว์เล็ก ๆ เป็นอันมาก กุญชรกฤหบดี ก็นิครนถ์ นานฎบุตร บัญญัติวิบากเช่นไรแก่นิครนถ์ผู้^๒

^๑พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง (๒๕๑๔) เล่ม ๑๓, พระสุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปัถนะสัฏ: อุปาลิวาทสุตฺต ข้อ ๑๗ หน้า ๕๖

^๒เล่มเดียวกัน สุตฺตเดียวกัน

สังเกตตามพระพุทธรูปนี้ จะทราบว่านอกจากนักบวช เชนจะไม่ยอมใช้น้ำเย็นแล้ว ในชีวิตประจำวัน นักบวช เชนหรือพวกนิครนถ์จะมีความระมัดระวังอย่างเต็มที่ในการที่จะไม่ทำลายสิ่งที่มีชีวิต ในกิริยาอาการต่าง ๆ เช่น เมื่อจะก้าวไปหรือดอยกลับ จะต้องเป็นไปในลักษณะที่จะไม่ทำลายสิ่งที่มีชีวิต ซึ่งบางครั้งไม่สามารถที่จะมองด้วยตาเปล่าได้ ความตอนนี้ พระพุทธเจ้าจึงตรัสถึงลักษณะของพวกนักบวช เชนว่า เป็นผู้เข้าลักษณะในการห้ามบาปทั้งปวง^๑

การทำลายสิ่งที่มีชีวิต นอกจากพวกนักบวช เชนจะไม่กระทำด้วยตัวเองแล้วจะส่งเสริมให้ผู้อื่นทำลายสิ่งที่มีชีวิตไม่ได้ นักบวช เชนจะไม่บริโภคอาหารซึ่งประกอบด้วยเนื้อสัตว์ที่รู้ว่าเขาปรุงขึ้นเฉพาะเพื่อคน^๒

ถึงแม้ว่าศาสนา เชนจะมีคำสอนที่เคร่งครัดในเรื่องการไม่ทำลายสิ่งมีชีวิตก็ตามแต่ ก็ยังมีการยอมรับสภาพความเป็นจริงอย่างหนึ่งของชีวิต คือเชื่อว่าชีวิตต่าง ๆ ต้องมีการเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงของชีวิตมีทั้งค้ำกันและชั่วปะปนกันไป และความเปลี่ยนแปลงนี้ก็จัดเป็นความทุกข์อย่างหนึ่งของชีวิต^๓

ประการที่ ๓ ผลการฝ่าฝืนในการทำลายสิ่งที่มีชีวิต ตามที่กล่าวมาในบทที่ ๒ ว่า การทำลายสิ่งที่มีชีวิตของพวก เชนโดยเฉพาะที่เป็นนักบวช จะ เป็นไปโดยเจตนาหรือไม่ก็ตาม จะให้ผลที่เป็นบาปอย่างหนักทั้งนั้น แต่ในคัมภีร์พุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทมีแตกต่างออกไปอีก คือในการทำลายชีวิตหรือสิ่งที่มีชีวิตนั้น จะเป็นบาปน้อยหรือมาก เชนถือว่าขึ้นอยู่กับเจตนา คือถ้ามีเจตนาในการทำลาย ก็มีบาปมาก แต่ถ้าไม่มีเจตนา มีบาปน้อย คำสอนข้อนี้เกิดจากคำถามของพระพุทธเจ้าที่ว่า

^๑พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง (๒๕๑๔) เล่ม ๑๓, พระสุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปัณณาสก์ : อุปาสิวาหสูตร ข้อ ๗๐ หน้า ๕๔

^๒ฉบับเดียวกัน เล่ม ๒๓, พระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย อวัฏฐกนิบาต : สีหสูตร ข้อ ๑๐๒ หน้า ๑๖๕

^๓ฉบับเดียวกัน เล่ม ๑๒, พระสุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มุลปัณณาสก์ : จุฬาลงกสูตร ข้อ ๓๔๔ หน้า ๓๕๕

คุณครุฑหบดี ท่านจะสำคัญความข้อนั้นเป็นไฉน นิครนถ์ในโลกนี้
 หิงเป็นผู้สำรวจการสังวรโดยส่วน ๔ คือ ห้ามน้ำหิงปวง -
 ประกอบด้วยการห้ามบาปหิงปวง กำจัดบาปด้วยการห้ามบาป
 อันการห้ามบาปหิงปวงถูกต้องแล้ว เมื่อเขาก้าวไป ถอยกลับ
 ย่อมถึงการฆ่าสัตว์เล็ก ๆ เป็นอันมาก คุณครุฑหบดี ก็นิครนถ์ -
 นาฏบุตร บัญญัติวิบากเช่นไรแก่นิครนถ์ผู้นี้^๑

คำว่า กุฑหบดี ในคำถามนี้ คืออุปาสิคกุฑหบดี ผู้เป็นสาวกคนสำคัญที่ให้การ
 บำรุงศาสนาเช่น และนับได้ว่าเป็นผู้รอบรูทางคานคาศนาเช่นมากคนหนึ่ง อุปาสิคกุฑหบดี
 ได้ให้คำตอบในทำนองที่ว่า การทำลายสิ่งมีชีวิตนั้น หากเป็นไปโดยไม่ตั้งใจ นิครนถ์
 นาฏบุตร ถือว่ามีโทษน้อย แต่ถ่าจงใจกระทำก็มีโทษมาก^๒

ถึงแม้ว่าการพุดถึงผลกรรมผ่านข้อบัญญัติในการไม่ทำลายสิ่งมีชีวิตในบทที่ ๒ และ
 บทนี้จะมีความแตกต่างกันออกไปบ้าง แต่ก็ยังสรุปได้ว่าโทษหรือบาปในการทำลายสิ่งมี
 ชีวิตยังมีมากอยู่ในตัวเอง

๓. กรรม

ดังที่กล่าวมาแล้วในตอนต้นของบทนี้ว่า หลักคำสอนของศาสนาเช่นที่ปรากฏใน
 คัมภีร์พุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทนั้น เป็นผลมาจากการโต้แย้งกันระหว่างสองศาสนานี้บ้าง
 เรื่องของคำสอนของศาสนาเช่นจึงไม่ปรากฏชัดเจนเท่าที่ควร สำหรับเรื่องกรรมนั้นเท่า
 ที่ปรากฏในคัมภีร์พุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทนั้น พอรวบรวมได้ดังต่อไปนี้

ศาสนาเช่นถือกรรมเป็นเรื่องสำคัญ มีอำนาจต่อชีวิตมากกว่าอำนาจอื่น ๆ
 กรรมต่าง ๆ เหล่านั้นแยกออกได้คือ

^๑พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง (๒๕๑๔) เล่ม ๑๓, พระสุตตันตปิฎก
 มัชฌิมนิกาย มัชฌิมมโณคาสก : อุปาสิกาหสูตร ข้อ ๗๐ หน้า ๔๘

^๒เล่มเดียวกัน สุตตเดียวกัน

ประการแรก เรื่องกรรมที่ติดมากับชีวะ คำสอนตอนนี้ มีความคล้ายคลึงกัน กับข้อความที่ได้กล่าวไว้แล้วในเรื่องเกี่ยวกับความเชื่อในเรื่องการเกิดใหม่^๑

ประการที่ ๒ การมีกรรมคือการมีความทุกข์ มีคำสอนระบุว่า "เพราะหมดกรรมแก้ด้วยตะบะ (การทรมานร่างกาย) เพราะไม่ทำกรรมใหม่ ความไม่ถูกบังคับต่อไป จึงมี เพราะไม่ถูกบังคับต่อไป ความสิ้นกรรมจึงมี เพราะสิ้นกรรม ความสิ้นทุกข์จึงมี เพราะสิ้นทุกข์ ความสิ้นเวทนาจึงมี เพราะสิ้นเวทนา จัดเป็นอันพวกท่าน สดับทุกข์ ได้ทั้งหมด^๒

คำสอนของนิครนถ์ นาฏบุตร ที่กล่าวข้างต้น ระบุชี้ว่ากรรมเป็นตัวบังคับบุคคล หรือชีวะ ชีวะใดที่สิ้นกรรม ชีวะนั้นจะเป็นอิสระ หมดความทุกข์ หมดอารมณ์ที่หวั่นไหว ความสิ่งที่ไม่กระทบ เมื่อมีอารมณ์มั่นคง ความทุกข์ต่าง ๆ จะไม่สามารถรบกวนชีวะได้ การขจัดกรรมก็คือการขจัดความทุกข์

ประการที่ ๓ ทางแห่งการกระทำกรรม เรื่องนี้อาจจะแปลกออกไปจากคำสอนของศาสนาเช่นที่กล่าวมาแล้วในบทที่ ๒ คือคำสอนของศาสนาเช่นในบทที่ ๒ ใ้แบ่งกรรมออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ ๒ ชนิด คือกรรมทางกายและกรรมทางจิต^๓ แต่ในที่นี้ ศาสนาเช่นมีการยืนยันว่าการกระทำทางกายสำคัญกว่าการกระทำทางอื่น ๆ ก่อนที่จะกล่าวถึงการกระทำทางกายว่ามีโทษมากกว่าทางอื่นนั้น จะกล่าวถึงชื่อเรียกการกระทำ ความชั่วทางกายก่อน ศาสนาเช่นระบุว่า การกระทำความชั่วทุกอย่าง ศาสนาเช่น

^๑คู่มือยานิพนธ์ฉบับนี้ หน้า ๔๐

^๒พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง (๒๕๑๔) เล่ม ๑๒, พระสุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มูลปนิบาต : จูฬกัณฑ์ขันธสูตร ข้อ ๒๑๘ หน้า ๑๔๗ - ๑๔๘

^๓คู่มือยานิพนธ์ฉบับนี้ หน้า ๑๖

ไม่เรียกว่า "กรรม" แต่เรียกว่า "หัตตะ"^๑ ทางที่จะกระทำชีวิตที่เรียกว่า "หัตตะ" นั้น มีอยู่ ๓ ทางคือ

๑. กายหัตตะ การกระทำชั่วทางกาย
๒. วจีหัตตะ การกระทำชั่วทางวาจา
๓. มโนหัตตะ การกระทำชั่วทางใจ^๒

ในบรรดาหัตตะ ๓ อย่างนั้น กายหัตตะมีโทษหนักที่สุด คำสอนนี้ นิกรันตนาฏบุตร เป็นผู้ยืนยันว่า "กายหัตตะจะมีโทษมากกว่าในการกระทำบาปกรรม ในการเป็นไปแห่งกรรม วจีหัตตะ มโนหัตตะ หามีโทษมากเหมือนกายหัตตะไม่"^๓

ประการที่ ๔ การเชื่อกฎแห่งกรรม ชีวะโคติที่ยังมีการเวียนว่ายตายเกิด ชีวะนั้นยังมีกรรม เพราะเหตุนี้ การขจัดกรรมคือหลักปฏิบัติที่สำคัญที่สุด ซึ่งนักบวชเซนจะต้องปฏิบัติ^๔ ความเชื่อในกฎแห่งกรรมนี้ ได้กล่าวถึงมาแล้วในเรื่องที่ว่าด้วยความเชื่อในเรื่องการเกิดใหม่

ประการที่ ๕ ความเป็นกิริยาวาจาในเรื่อง^{กรรม} มีคำสอนของนิกรันตนาฏบุตร

^๑พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง (๒๕๑๔) เล่ม ๑๓, พระสุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปัณณาสก์ : อูปาสิวัตตสูตร ข้อ ๑ หน้า ๕๑

^๒ฉบับเดียวกัน สุตตเรียวกัน

^๓ฉบับเดียวกัน สุตตเรียวกัน

^๔พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง (๒๕๑๔) เล่ม ๑๒, พระสุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มุจจปัณณาสก์ จูฬทุกขักรัณขสูตร ข้อ ๒๑๙ หน้า ๑๔๗ - ๑๔๘

คนหนึ่งว่า "ที่ท่านเป็นกิริยวาท จักเข้าไปเฝ้าพระสมณโคตมผู้เป็นอกิริยวาททำไมเพราะสมณโคตมเป็นอกิริยวาท จึงแสดงธรรมเพื่ออกิริยวาทและแนะนำพวกสาวกด้วยอกิริยวาทนั้น" คำสอนตอนนีไครนธ์ นาฏบุตร กล่าวกับสาวกสำคัญคนหนึ่งแสดงว่าศาสนา เช่นแบ่งลักษณะแห่งคำสอนของแกทั้งหมดว่าเป็น "กิริยวาท" คือยอมรับและยืนยันว่ากรรมทุกอย่างต้องมีผล ไครนธ์ นาฏบุตร เป็นผู้ยืนยันว่า ศาสนา เช่นมีความยึดมั่นแน่นนี้ทั้งภาสคาและสาวก

๔. กรรมกับชีวิต

การกล่าวถึงคำสอนเรื่องชีวิตและกรรมของศาสนา เช่น แสดงให้เห็นรายละเอียด - เชียดเรื่องกรรมและชีวิตที่เกี่ยวข้องกัน การกล่าวถึงกรรมและชีวิตต่อไปนี้ เป็นการสรุป ซึ่งพอจะแยกเป็นหัวข้อได้ดังนี้

๑. ชีวิตมีทั้งกรรมเก่าและกรรมใหม่
๒. กรรมเป็นตัวควบคุมหรือบังคับชีวิตให้เป็นไปต่าง ๆ
๓. ชีวิตทุกชีวิตที่ยังเวียนว่ายตายเกิดต่างก็มีกรรมทั้งนั้น
๔. ชีวิตใดยังมีกรรม ชีวิตนั้นยังมีความทุกข์
๕. หน้าที่ของนักบวช เช่นคือการพยายามขจัดกรรมเก่าให้หมด และไม่กระทำกรรมใหม่

พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง (๒๕๖๔) เล่ม ๑๒, พระสุตตันตปิฎก
อังกุตตรนิกาย อัญญาณินชาต : สีหสูตร ข้อ ๑๐๒ หน้า ๑๕๕

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๕. ความหลุดพ้น

ความหลุดพ้นที่จะกล่าวถึง หมายถึงการที่ชิวะหลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิด หรือโมกษะ ก็คือการขจัดกรรมทั้งหมดทุกขันธ์หมด เมื่อทุกขันธ์หมดชิวะนั้น ๆ เป็นอันหลุดพ้น เครื่องผูกมัดก็ถึงปวง ไม่ต้องมาเวียนว่ายตายเกิดต่อไปอีก

ทางที่จะก้าวไปสู่ความหมดทุกข์อันเป็นการหยุดการเวียนว่ายตายเกิด ศาสนา เช่น เน้นการอบรมทางกาย (กายภาวนา) และไม่เห็นด้วยกับการอบรมทางใจ เพราะเข้าใจว่าพุทธเจ้าทรงสอนให้สาวกอบรมจิตอย่างเดียว เหตุที่ทางศาสนา เช่น เน้นเช่นนั้น เพราะถือว่าการอบรมกายเป็นทางไปสู่สุขะ และการอบรมกายที่ถึงขั้นบำเพ็ญทุกรขีริยา คือ วิถีการที่จะลดล้างกรรมที่เกสือบจิตใจผู้หนึ่ง^๑ และศาสนา เช่น ก็ถือว่าบุคคลจะพบความสุขได้ด้วยการเอาความทุกข์เข้าแลก สาวกของนิกรนต์ นาฏบุตร ได้อธิบายให้พระพุทธรเจ้าฟังว่า "บุคคลมี^๒ใจจะประสบความสุขได้ด้วยความสุข แต่จะประสบความสุขได้ด้วยความทุกข์แท้" ณะจึง เป็นหัวใจ โยการแสวงหาความหลุดพ้นจากความทุกข์ที่ศาสนา เช่น ถือว่าลมหับบุคคลคอยู่ แต่มีหลักเกณฑ์อยู่ว่า ณะคงมาจากความรู้จะมงายหรือสัมพันธ์ได้ จะต้องใช้ญาแท้ณะ คำว่า "ญาณแท้ณะ" คือความเห็นแจ้งในคำสอนของศาสนา เช่น

มีข้อความเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า "นิกรนต์ นาฏบุตร ฐรรมทั้งปวง เห็นธรรม ทั้งปวง ยืนยันญาณแท้ณะหมดทุกส่วนว่า เมื่อเราเดินไปก็ดี ยืนก็ดี หัสก็ดี คืบก็ดี

^๑พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง (๒๕๑๔) เล่ม ๑๒, พระสุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มุขปาถกาสก : มหาสัจจกสูตร ข้อ ๔๐๕ - ๔๐๖ หน้า ๓๖๑ - ๓๖๒

^๒ฉบับเดียวกัน เล่มเดียวกัน จูฬทุกขิกขันธสูตร ข้อ ๒๒๐ หน้า ๑๔๔

ญาติพี่น้องปรากฏอยู่ติดต่อเสมอไป”

จึงพอสรุปได้ว่า คณะที่กระทำโดยอาศัยความรู้ตามหลักของศาสนา คือทาง
แห่งความหลุดพ้นจากความทุกข์ของศาสนา เช่น

คำสอนของศาสนา เช่น เถาที่กล่าวมานี้ เป็นการรวบรวมและสรุปจากที่หลาย
แห่งของกัมภีร์พุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท ผู้ศึกษาจะมีความเข้าใจเกี่ยวกับคำสอนเหล่านี้
อย่างชัดเจนในบทต่อไป

ศูนย์วิทยพัทธยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย